UDK: 339.5:745/749

Yusupjanov Qudrat Qodirjanovich
Tasviriy san’at va dizayn kafedrasi katta o‘qituvchisi
Nabiyev Akramjon Botirjonovich
Tasviriy san’at va dizayn kafedrasi dotsenti, PhD
Namangan davlat universiteti
Namangan, O‘zbekiston

HUNARMANDCHILIK MAHSULOTLARINING XALQARO BOZORLARDAGI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston xalq xunarmandchilik mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, milliy hunarmandchilik mahsulotlarini jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalari, brend yaratish, innovatsion dizayn va raqamli texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, hunarmandchilik tarmog‘ini eksportbop yo‘nalishga o‘tkazish uchun zarur bo‘lgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar. Xalq hunarmandchiligi, raqobatbardoshlik, xalqaro bozor, eksport, brending, innovatsiya, marketing strategiyasi, milliy qadriyatlar.

Qudrat Qodirjanovich Yusupjanov
Senior lecturer of the Department of fine arts and design
Akramjon Botirjonovich Nabiyev
Associate Professor of the Department of fine arts and design
Namangan state university
Namangan, Uzbekistan

SCIENTIFIC AND PRACTICAL FOUNDATIONS FOR ENHANCING THE COMPETITIVENESS OF HANDICRAFT PRODUCTS IN INTERNATIONAL MARKETS

Abstract. This article scientifically analyzes the issues of enhancing the competitiveness of Uzbekistan's folk handicraft products in international markets. Furthermore, it highlights the importance of marketing strategies, branding, innovative design, and the use of digital technologies in introducing national handicraft products to the global market. Based on the research results, scientific and practical proposals and recommendations have been developed to transform the handicraft sector into an export-oriented direction.

Keywords: Folk handicrafts, competitiveness, international market, export, branding, innovation, marketing strategy, national values.

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi. Jahon iqtisodiyotining globollashuvi va madaniy integratsiyalashuv jarayonlari kuchayib borayotgan sharoitda milliy o‘ziga xoslikni saqlab qolish hamda an'anaviy xunarmandchilikni iqtisodiy rivojlanish omiliga aylantirish dolzarb vazifalardan biriga aylanmoqda. O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda xalq hunarmandchiligini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, ustalarga qulay shart-sharoitlar yaratish va ularning mahsulotlarini tashqi bozorlarga keng targ‘ib qilish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Biroq, xalqaro bozor talablari yuqori darajada raqobatbardoshlikni talab etadi. Hunarmandchilik mahsulotlarining dizayni, qadoqlanishi, xalqaro standartlarga muvofiqligi, elektron tijorat platformalarida faol ishtirok etishi kabi yo‘nalishlarda hal etilishi lozim bo‘lgan ilmiy-amaliy muammolar mavjud. Shu bois, xalq hunarmandchiligi mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlarini ilmiy jihatdan asoslash ushbu tadqiqot mavzusining o‘ta dolzarb ekanini belgilaydi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi O‘zbekiston xalq hunarmandchilik mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqish hamda eksport salohiyatini yuksaltirishga qaratilgan tavsiyalar berishdan iborat.

Tadqiqot ishining asosiy vazifalari:

- Xalq hunarmandchiligi mahsulotlarining raqobatbardoshligini ta'minlovchi omillarni ilmiy-nazariy jihatdan o‘rganish;

- O‘zbekiston xunarmandchilik mahsulotlarining jahon bozoridagi hozirgi holati va mavjud muammolarni tahlil qilish;

- Xalqaro bozorda milliy mahsulotlarni ilgari surishda zamonaviy marketing va brending strategiyalarining o‘rnini ochib berish;

- Hunarmandchilikni raqamlashtirish va elektron tijorat tizimlariga integratsiya qilish bo‘yicha ilmiy takliflar ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili. Xalq hunarmandchiligi, amaliy san'at va raqobatbardoshlik masalalari ko‘plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o‘rganilgan. Jumladan, O‘zbekiston san'atshunosligida xalq amaliy san'atining tarixiy ildizlari, maktablari va rivojlanish bosqichlari ilmiy tadqiq etilgan. Iqtisodiy adabiyotlarda esa raqobatbardoshlik nazariyasi M.Porter, F.Kotler kabi olimlarning ilmiy ishlarida keng yoritilgan bo‘lib, ular milliy mahsulotlarning xalqaro maydonda o‘z o‘rnini topishida innovatsiyalar, marketing va xaridor talablarini o‘rganish hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlashgan. Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda hunarmandchilik klasterlarini tashkil etish va turizm bilan integratsiyalash orqali mahsulot raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari tahlil qilingan. Biroq, xalq hunarmandchilik mahsulotlarini global raqamli bozorlarga olib chiqishning zamonaviy marketing mexanizmlari yetarlicha o‘rganilmagan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish hamda

marketing kuzatuvlari usullaridan foydalanildi. Shuningdek, xalqaro bozorlardagi talab-taklif qonuniyatlari, eksport ko‘rsatkichlari va soha mutaxassislari hamda hunarmandlar o‘rtasida o‘tkazilgan tahliliy ma'lumotlarga tayanildi.

Muhokama va natijalar. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatdiki, O‘zbekiston xalq hunarmandchiligi mahsulotlari (kulolchilik, gilamdo‘zlik, zargarlik, kashtachilik, yog‘och o‘ymakorligi) o‘zining betakrorligi, qo‘l mehnati bilan bajarilgani va milliy koloriti jihatidan xalqaro bozorda katta qiziqish uyg‘otmoqda. Biroq, raqobatbardoshlikni yanada oshirish uchun quyidagi muammolarni bartaraf etish zarur:

1. Qadoqlash va dizayn uyg‘unligi: Xorijiy xaridorlarning estetik talablariga mos keladigan zamonaviy qadoqlash tizimini yo‘lga qo‘yish.

2. Standartlashtirish va sertifikatsiyalashtirish: Mahsulotlarning xalqaro sifat standartlariga to‘liq javob berishini ta'minlash.

3. Raqamli marketing va e-commerce: Jahon miqyosidagi yirik elektron savdo platformalarida (Amazon, Etsy, Alibaba va boshqalar) milliy hunarmandlarimiz uchun maxsus pavilyonlar yoki sahifalarni faol yuritish.

Natijada, hunarmandchilik mahsulotlarini eksportga yo‘naltirishda 'Usta-shogird' an'analarini zamonaviy dizayn va marketing bilimlari bilan boyitish zarurligi aniqlandi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, xalq hunarmandchiligi mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirish kompleks yondashuvni talab etadi. Milliy hunarmandchilikni qo‘llab-quvvatlash, zamonaviy axborot texnologiyalari va raqamli marketing vositalarini joriy etish, xalqaro ko‘rgazmalar va yarmarkalarda faol ishtirok etish mamlakatimizning eksport salohiyatini yanada yuksaltiradi. Bu o‘z navbatida, milliy madaniy merosimizni saqlab qolish bilan birga, aholi bandligini ta'minlash va iqtisodiy o‘sishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Hakimov A. O‘zbekiston xalq amaliy san'ati. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2015.

2. Kotler F., Keller K. Marketing menejment. — Sankt-Peterburg: Piter, 2018.

3. Rasulov A. O‘zbek xalq amaliy san’ati. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.

4. Abdullayeva N. Kashtachilik san’ati asoslari. – Toshkent: Fan, 2015.

5. Xudoyberdiyev B. Xalq hunarmandchiligi tarixi. – Toshkent: Sharq, 2012.

6. Mamatqulova D. O‘zbek milliy naqshlari va ularning ramziy ma’nosi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018.

7. Sodiqov Q. Amaliy san’at va dizayn asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2016.